

Předmět: **GP3MP_ALP2 Autorský lektorský projekt 2**

Vyučující: **Mgr. Bc. Alice Stuchlíková, Ph.D.**

Pedagogická fakulta

jaro 2013

*Esej na téma: **Moje získané zkušenosti z poslední galerijní praxe***

Aneta Valentová

Jak jsem se k vlastně ke galerijnímu vzdělávání dostala? Když jsem vyplňovala přihlášku na Pedagogickou fakultu v Brně (na magisterský studijní program) a vybírala si obory, rozhodovala jsem se dosti neplánovaně a svobodomyšlněji. Nakonec moje volba padla na Výtvarnou výchovu v kombinaci s oborem Galerijní pedagogika a zprostředkování umění. O druhém zmíněném oboru jsem však věděla velmi poskromnu. Z poměrně popisného názvu se dalo tušit, o co asi půjde, ale úplně konkrétní představu (na rozdíl od PdF VV2S) mi to tedy vůbec nevytvořilo. V průběhu studia se mi ale podrobnosti o PdF GAL2S pěkně postupně vykreslovaly. Zásadní váhu na tom mají nejen odborné výklady v oborových předmětech, ale také moje galerijní praxe.

A jak je to s potřebou se v tomto oboru vzdělávat teoreticky či prakticky? Je pravdou, že praxe má stejně vždy víc navrch?

Jak jsem tedy naznačila výše – vážím si teoretické i praktické polohy výuky popisovaného oboru. Oba tyto způsoby předání důležitých informací/zkušeností mi totiž v průběhu mého studia utvořily takový symbiózní užitečný mix. Přenesené informace od již zaměstnaných animátorů, které jsem si odnesla například z galerijních exkursí (např. návštěva DOXu pod vedením Mgr. Veroniky Drobné), mi daly jistou odvahu pro vlastní výstupy/výklady před veřejností (tj. studenty ŽS, ŠS, VŠ). Nepatřím totiž mezi nejsuverénnější a dramaticky nejzdatnější typy.

Došlo mi ale, že pokud práce animátory vážně baví, berou galerijní vzdělávání uvolněně a své chyby přijímají pozitivně jako poučení se pro příště, není, čeho se moc bát. Dále mi třeba také hodně pomohly teoretické rady ohledně celkového výstupu galerijního pedagoga (tj. např. práce s hlasem, s mimikou, důležitost přípravy apod.), které se prezentovaly ve výuce Mgr. Bc. Alice Stuchlíkové.

Shrnutí: Vážme si možnosti uplatnění teoretických přednášek v následné praxi. A třeba i naopak – berme následné předávání zkušeností z praxi v teoretické formě jako součást celku (tzn. jako součást této profese), jelikož se i tímto způsobem může obor zprostředkovávající umění neustále z kvalitňovat.

A jakéže různé praxe jsem si tedy vyzkoušela? Ráda bych tu nastínila dva konkrétní, od sebe navzájem trochu odlišné, případy svého praktického poznávání galerijní pedagogiky za poslední dobu:

Lektorská zkušenost

První byla sice podstatně kratší, ale i tak si jí hodně cením. Nutno dodat, že to byla vlastně moje první sólo zkušenost v galerii jakožto lektor. Jistě tudíž chápete, že ta prostě utkví v paměti nejsilněji (něco jako první den ve škole).

O co tedy šlo? Pod vedením Mgr. Bc. Alice Stuchlíkové jsem si měla najít školu/učitele, kteří budou přístupní k účasti studentů na mé připravené komentované/vzdělávací prohlídce (v MG v Brně), tzn. spíše teoretickému programu, v rámci jejich výuky. *A pokud si myslíte, že shánět školy/učitele s otevřenou náručí ke galerijnímu vzdělávání, jste na omylu.* Netvrdím tak z vlastní zkušenosti, ale moje spolužačky s tím měly vcelku problém. Já měla to štěstí, že jsem narazila na učitelku, která takové aktivity bere jako přínosné obohacení své výuky výtvarné výchovy. Zmiňuji se o tom, jelikož bych ráda upozornila na jistou míru skepticismu či ignorace některých českých škol vyskytující se i v dnešní přemodernizované době. Což je s podivem: Vždyť právě v současnosti se často setkáváme s určitou diktaturou trendů. A za jeden takový trend přece mohou být považovány i kulturní vzdělanost a pozitivní vztah k umění...

Jelikož mi tedy dala učitelka *SŠ Obchodní akademie Eldo*, Mgr. Adamcová, úplnou volnost při výběru výstavy, neváhala jsem si vybrat expozici tematicky zaměřenou na fotografii. Tímto médiem se totiž poslední cca dva roky zabírám (teoreticky i prakticky). Ano, takto byla práce na přípravě mého výkladu minimálně o polovinu lehčí. I když jsem prostudování více informačních materiálů (nejen k výstavě, ale i dalších textů mluvících k věci) nebrala vůbec na lehkou váhu, šlo to jaksi lehce. *Prostě co si budeme... – pokud nás něco zajímá a baví nejen spíše z povinného*

hlediska, ale hlavně z osobní pozornosti, jde to více „jako po másle“. Což se projevilo i na mé realizaci lektorsky vedené prohlídky výstavy *Element F* v Pražákově paláci MG se studenty 4. ročníku. I když jsem udělala mnoho chyb (intonace řeči / špatné časové rozplánování / široké téma apod.), nakonec mi zůstal celkově dobrý pocit. *Jak to?* Protože jsem i přes neskutečnou trému dokázala své myšlenky / dané pravdy o vystavených fotografiích předávat jaksi nenuceně či nejen naučeně.

Nakonec byl z mého pohledu program pro všechny účastníky provázen zájmem k fotografickému umění, což беру jako pozitivní i z důvodu, že nejen animace s všemožnými úkoly dokážou nadchnout. Pro příště bych se tedy lektorské prohlídky již příliš nebála. *I obecněji si myslím, že pokud je první zkušenost pozitivní, přístup do budoucna je tím dopředu příznivě ovlivněn. Avšak... takové první dobré zkušenosti často předchází vlnidné okolnosti a dostatek štěstí.*

Animační zkušenost

Roli galerijní/muzejní animátorky jsem si naposledy vyzkoušela v Muzeu města Brna na hradě Špilberk pod vedením galerijní/muzejní pedagožky MgA. Mgr. Barbory Svátkové, Ph.D., která zde má doprovodné/praktické programy na starost jakožto zaměstnanec. Musím se přiznat, že ne úplně každou výstavu zde navštívím – ne že bych se chtěla vymlouvat na nutné překonávání kopce, na kterém se hrad tyčí. Ale jelikož moje středoškolské návštěvy Špilberku většinou nikdo nesdílel, často mi zůstal i přes dobrou kvalitu výstav chladivý pocit v zádech. Vysvětlení může být vícero – minimum návštěvníků, studený interiér připomínající bludiště či třeba mix obojího – tj. jakási podivná melancholie. Je však zcela jasné, že tato výstavní instituce za to prostě tak nějak nemůže. A naštěstí – tato moje přecitlivělá, úzkostlivá představa se však díky novému pohledu *zevnitř* změnila.

V rámci této dlouhodobější praxe jsem měla možnost se tu setkat s více různými skupinami účastníků v průběhu dvou výstav: *Tajemná zahrada pohádek Jiřího Trnky* a *Ludvík Voneš*.

Není těžké odhadnout, na které expozici jsem pracovala s mladšími účastníky. Úžasná výstava obrazů a ilustrací Jiřího Trnky byla pro děti jako dělaná. Třídní či družinové skupiny ze základních škol se hlavně díky pěknému pevnému základu programu Bány Svátkové zvědavě zapojovali (obměny a asistence jsme dělaly my, studentky 4. ročníku PdF GAL2S – jmenovitě já s Bc. Helenou Doleželovou). Při participaci na samostatných animacích jsem se snažila co nejvíce pochytit od *animačně* zkušené Bány. Ze sledování jejího vystupování, přednesu i jednotlivých úkolů jsem si vzala mnohé postřehy – *upozorňuji však* – že pouze pro osobní poznámkový aparát v hlavě, tzn. ne každý by totiž s těmito *poučkami* jistě souhlasil. Některé bych tu i tak ráda

zmínila, jelikož si myslím, že při obecnějším chápání lze tyto připomínky využít nejen v oblasti galerijní pedagogiky:

Profesionálnost projevu smíchaný spolu s osobní spontaneitou děti přesvědčí k pozornosti o hodně více než např. učitelský model. Pokud je program od začátku připraven promyšleně a s více úkoly, může si animátor dovolit více improvizovat, variabilně kombinovat – pocit možné flexibility mu tak dodává volnost a zároveň i jistou půdu pod nohama. Mladší děti velmi ocení, když si mají možnost vyrobit kvalitnější „suvenýr z výstavy“ (v našem případě to byla náprstková loutka z fleecu; všichni z ní měli vážně velkou radost). Také je dobré umět do jednoho programu rozumně rozložit více různě založených aktivit (verbální, fyzická, výtvarná apod.; konkrétněji: rozhovory, četba textu, omalovánky, frotáž, promítání videa atd.) – děti tak mají neustálá, dopředu neodhadnutelná překvapení.

Nyní bych se ráda v souvislosti s výstavou Jiřího Trnky pozastavila u mé první zkušenosti práce se skupinou znevýhodněných účastníků – konkrétně z brněnského *Nojmánku*, tj. z domova pro osoby se zdravotním postižením. Tito návštěvníci byli podstatně starší než předchozí školáci ZŠ, jednalo se o dospělé. Nikdy před tím jsem s dospělými nepracovala v pozici jakéhosi školitele či průvodce. O to více jsem ze začátku byla nesvá, jestli se mi napoprvé povede správně navázat komunikaci s lidmi větších individuálních potřeb pro přístup. I když mi Bára navíc sdělila, že návštěva *Nojmánku* na Špilberku byla zatím spíše ojedinělá (tudíž, že sama velké zkušenosti s podobnými skupinami nemá), na druhou stranu mne uklidňovala svým pozitivním postojem bez známky nervozity či stresu. *A jak to nakonec dopadlo?* Účastníci byli velmi otevření a přátelští – moje osobní napětí se uvolnilo již při počátečním představování si našich jmen navzájem. V průběhu programu se vytvořila příjemná atmosféra, lidé z *Nojmánku* se vedle divácké role zapojovali také do role bezprostředních bavičů, kteří tak neplánovaně bohatě kořenili celý čas programu.

A co z toho plyne? Nemít zbytečně velké obavy z dosud nepoznaného. Také nepodceňovat lidi žijící částečně ve svém vlastním světě (autisti) – oni si totiž dokážou animaci užívat s takovou radostí, která by možná i dokázala předčít některé děti. Všimla jsem si totiž, že na některé malé žáky ZŠ jakoby částečně doléhá dnešní nelehká doba a oni dokážou bohužel již ve svém věku působit částečně strhaně, unaveně a uzavřeně. Prostě celkově mají ve svých výrazech či projevech jakoby více šedých sklíčených odstínů, které si naštěstí ze svého vlastního dětství nepamatují v takové výrazné míře. *Je otázkou, jestli to bylo tím, že nás navštívilo hodně dětí ze tříd/skupin specializované na studenty s problémy s psaním, čtením apod.* Možná to tím být může... nemůžu totiž stále zapomenout na jistou maličkost: Jedna družinářka přihlížející animaci se mi snažila necitlivým či až škaredým způsobem vysvětlit jistou zakřiknutost a nejistotu její skupiny žáků: „Jo, to oni jsou takoví pomalejší. To víte, většina z nich je z těch speciálních tříd pro

dysgrafie/dyslektiky a také ze sociálně a finančně slabších rodin.“ Pokud si představím, že má více lidí tak otřesný přístup k dětem s určitými problémy– a s touto představou spojím současné, čím dál větší požadavky na schopnosti člověka, nemůžu se vlastně moc divit melancholichnosti dnešních dětí...

A teď bych se ráda ještě podělila se zásadními postřehy z praxe na výstavě malíře Ludvíka Voneše. Všechny programy, na kterých jsem se zde podílela, se konaly v rámci akce *Týden výtvarné kultury 4* (11. – 17. 3. 2013). Novinkou i příjemnou obměnou pro mne byla vícečlenná spolupráce studentů galerijní pedagogiky či výtvarné výchovy na PdF (Bc. Jitka Burdová, Bc. Helena Doleželová, Bc. Karolína Hejduková, Bc. Jarmila Hubrová, Bc. Martina Chaloupková, Bc. Jan Charvát, Bc. Martin Joja, Bc. Zuzka Klusáčková, Bc. Martina Lišková, Bc. Ján Prachár, Bc. Markéta Selveková, Bc. Anita Šťastová) a studentky PdF *B-SPE Specializace v pedagogice* (Klára Plisková) pod vedením Báry S. se studenty oboru PdF *SOVC Sociální pedagogika a volný čas* (Ing. Lea De-Donová, Michaela Kořenářová, Martin Lajda, Zdeněk Žanda; tj. „drama tým“) pod vedením MgA. Lenky Remsové, Ph.D. – odborné asistentky na Katedře sociální pedagogiky PdF.

Jak že jsme to mohli v tak velkém počtu zvládnout a nepřekřikovat se o toho? Díky zvládnuté organizaci Báry a Lenky jsme se i v tak velkém počtu dovedli při přípravných schůzkách domluvit kdo, kdy má čas/elán. Takto vznikl přehledný rozpis několika týmů. Každý z nich měl za úkol vymyslet program na určitý den. Kombinací studentů výtvarného a dramatického založení se v každém týmu vytvořil všestranný tvůrčí duch, který při vzájemných prezentacích vymyšlených plánů ještě povyrosl a stal se tak kreativní energií nás všech. *Co bylo to důležité gró?* Spojit hlavy různých, umělecky smýšlejících lidí dohromady, nechat je vzájemně si předávat/vyměňovat nápady a názory byla od našeho vedení, Báry a Lenky, dobrá volba, což se pozitivně projevilo i na výsledných realizacích.

Co mi třeba konkrétně tato výše popsaná hodně-členná praxe přinesla? Osobně jsem ráda, že jsem se tentokrát musela zamýšlet více i nad fyzickými aktivitami, jelikož mám jakožto výtvarník tendence sklouzávat spíše k výtvarným technikám. Ihned, co jsem si musela začít představovat volně vymyšlené úkoly, jsem pohybovým úkolům přišla na chuť (např. pinkání s více barevnými balonky na velmi barevné výstavě apod.). Každý z nás si zde mohl přehledně otestovat svoji osobní zodpovědnost a snahu. Kdo se totiž příliš neprojevoval, měl v hromadné e-mailové komunikaci jasné absence. Protože mi bylo přiděleno jakési vedení našeho týmu, opravdu můžu s klidným svědomím říci, že jsem svoji spoluúčast nešidila. A ještě navíc to беру jako velký osobní přínos – jako novou zkušenost být mezi svými vrstevníky jakousi organizující/hlídací/kontrolující vůdčí rolí udržující správný směr k předem danému cíli.

Nemám v úmyslu zde „dlouhosáhle“ popisovat všechny programy nebo konkrétní úkoly, které jsem spolu-animovala. Spíše zvýrazním to, co pro mne bylo úplně nové a pozitivně mi to utkvělo v paměti. Takový hodně dobrý pocit mi zůstal po animaci právě našeho týmu, který zde byl pojatý takto (cituji vlastní text pro společný tištěný přehled): *„Jednotné pojítko celého „průvodu“ po výstavě: nějací vědci+jakýsi umělec/také vědec, kteří si lámou hlavu s mnoha otázkami (o obsahu i formě uměleckých děl), které reagují na tvorbu Voneše. Při svých „úvahách nahlas“ by ukazovali konkrétní problematiku buď na obrazech Voneše, nebo by je zprostředkovávali skrze své divadelní scénky. Tudíž: každému úkolu bude takovéto hraní předcházet. Prostřednictvím jednotlivých úkolů by jim měli účastníci animace pomoci s hledáním odpovědi. Část animátorek z „galerijky“ budou zastávat především roli jakýchsi múz, které vysvětlují všem (jak vědcům, tak studentům), jakým způsobem = úkolem lze na otázky/problémy najít odpověď/řešení. Jsou tedy takové „rádkyně a vysvětlovatelky“ pro praktické informace ke všem úkolům – tj. např. budou připravovat pomůcky k úkolům, radit studentům, apod..“* Možná je obtížnější udělat si podle tohoto náčrtu úplnou představu, ale i přesto... Nakonec se nám to povedlo zrealizovat vážně tak, jak se plánovalo (myšleno v celkovém slova smyslu – lehké improvizaci jsme se nevyhnuli). A já byla unešená z dramatických průvodcovských scének, které skvěle rozkošatili program obsahující výtvarné/fyzické hry či úkol s aktivními listy. Také se zrealizoval můj nápad s balónky – a to byla radost pohledět – nejradši bych si pinkala se studenty.

A poslední kratší postřeh z praxe na výstavě Ludvíka Voneše: Vysokoškoláci jsou vděčnými účastníky animací – chce to však spíše náročnější přípravu a radši je přečeňovat než naopak, aby nedošlo k nemilému faux pas. Středoškoláci jsou zase vcelku nevyzpytatelní návštěvníci, nemusí být tudíž za animaci ani příliš rádi. Jelikož s nimi cloumá post-puberta a jsou více hákliví na práci ve skupinách či na prezentaci sami sebe v pohybové aktivitě, více bych to viděla na individuálnější výtvarné/psací úkoly.

Co dodat: Opravdu jsem ráda za všechny nabyté osobní zkušenosti s galerijním vzděláváním ve výstavních institucích, které mi předala praxe v rámci naší katedry (KVV). Získala jsem tím obohacující informace i po všeobecnější stránce – hodně např. v sociální oblasti. A pokud bych měla na závěr všechny své nabyté praktické postřehy shrnout do jedné obecnější věty, znělo by to asi takto:

Pokud lektor/animátor při své práci používá nejen rozum, svědomitost a píli – ale především své srdce na správném místě, moudře otevřené účastníkům a také svoji citlivost pro umění i pozornou vnímavost pro účastníky, má hodně našlápnuto na to být z velké části oblíbený profesionál spokojený se svou prací.